

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ 1964

του Νίκου Γουργιώτη

Ένα από τα ουσιαστικά γνωρίσματα της δραστηριότητας που χαρακτηρίζει το σύγχρονο ελληνικό κράτος, είναι η αναπτυσσόμενη όριζοντίως και καθέτως, σε έκταση και βάθος, ενεργός παρεμβολή του στη σφαίρα της οικονομικής ζωής της χώρας, ή διεύρυνση του τομέα της δημόσιας οικονομίας. Αυτή η δραστήρια και με ποικίλες μορφές και μέσα παρέμβαση σε όλη τη διαδικασία της παραγωγής, της ανταλλαγής και της διανομής των υλικών αγαθών και υπηρεσιών, που είναι νομοτελειακό φαινόμενο στις συνθήκες μετάβασης και ανάπτυξης του κρατικού μονοπωλιακού καπιταλισμού, είναι τόσο έκδηλη και γίνεται τόσο αίσθητη, ώστε να μην αμφισβητείται πια από καμμιά κατεύθυνση.

Κύριος μοχλός για την εκπλήρωση λειτουργιών οικονομικού χαρακτήρα είναι ο κρατικός προϋπολογισμός, σαν όργανο αναδιανομής του εθνικού εισοδήματος, που βάζει στη διάθεση των δημοσίων υπηρεσιών αξιόλογα οικονομικά μέσα, ασύγκριτα μεγαλύτερα σε όγκο από ό,τι συνέβαινε προπολεμικά. Χωρίς αυτή την αναδιανομή, που αποτελεί την οικονομική βάση του Κράτους, είναι αδιανόητη, όχι μόνο η πραγματοποίηση της οικονομικής λειτουργίας του, αλλά και οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας που συνδέεται με όλες τις πλευρές του αντίστοιχου εποικοδομήματος. Άλλα πώς, προς ποιά κατεύθυνση και για ποιά αντικειμενικά σκοπό συντελείται η αναδιανομή, αυτή ή σύνθετη και αντιφατική διαδικασία, που προϋποθέτει ιδιοποίηση από τον κρατικό μηχανισμό ενός μέρους του εθνικού εισοδήματος και μεταφορά του «από τα πάνω», διά μέσου των αγωγών που το συνδέουν στο όλο κύκλωμα των υλικών δρών ζωής;

Η απάντηση στα έρωτήματα αυτά που έχει κεφαλαιώδη σημασία για το ποιά πρέπει να είναι η σωστή κατεύθυνση στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική, δεν μπορεί να δοθεί παρά ύστερα από μια συγκεκριμένη ανάλυση του ουσιαστικού περιεχομένου του δημόσιου προϋπολογισμού, που αντανακλά κατά ένα τρόπο την έκβαση της πάλης των ανταγωνιζομένων κοινωνικών δυνάμεων. Μονάχα στη βάση

μιας τέτοιας ανάλυσης είναι δυνατό να διεισδύσουμε στο βάθος της κρατικής παρέμβασης στην οικονομική ζωή και να αποκαλύψουμε τα αποτελέσματά της πάνω σ' αυτή. Κι' ένα παράδειγμα που προσφέρεται για μια τέτοια ανάλυση, όχι μονάχα για λόγους επικαιρότητας, αλλά κυρίως για το ότι βρισκόμαστε στο στάδιο εφαρμογής μιας οικονομικής πολιτικής από κυβέρνηση δημοκρατική, αποτελεί ο προϋπολογισμός του 1964, που πριν από λίγους μήνες κατατέθηκε στη Βουλή.

*
**

Τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού το 1964 από έγχωριες πηγές προβλέπονται στο επίπεδο των 24,815 εκατομ. δρχ., ήτοι κατά 13,1% περισσότερα από τα αντίστοιχα του προηγούμενου χρόνου, που σε ποσοστό επί του ακαθαρίστου εθνικού εισοδήματος του 1963 αντιπροσωπεύουν το 21,65% αυτού. Από δω φαίνεται η τεράστια μάζα των οικονομικών πόρων που μπαίνουν στη διάθεση του δημοσίου για να εκπληρώσει τις λειτουργίες του. Κύρια πηγή της τροφοδότησης των εσόδων από έγχωριες πηγές αποτελούν οι φόροι, που το 1963 αυξήθηκαν κατά 2.227 εκατομ. δραχμές, σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, όποτε, σύμφωνα με εκτιμήσεις, είχαν απορροφήσει το 16,9% του εθνικού εισοδήματος.⁽¹⁾ Η αύξηση των φόρων προβλέπεται να προέλθει κατά 1.618 εκατομ. δρχ. από την έμμεση φορολογία και κατά τα υπόλοιπα από την άμεση. Έτσι, η τελική διαμόρφωση στην ποσοστιαία διάρθρωση των φόρων εμφανίζεται με την αναλογία 79,96) 20,04. Τοῦτο σημαίνει ότι ο συντριπτικός όγκος των φορολογικών βαρών πέφτει στους ώμους των εργαζομένων που σαν καταναλωτές αγαθών και υπηρεσιών καταβάλλουν έμμεσους φόρους. Έδω δεν έχει καμμία σχέση το αν είναι κανείς εϋπορος ή άπορος, εργαζόμενος ή όχι, παντρεμένος ή ανύπαντρος. Όπως έγραφε ο Λένιν «η έμμεση φορολογία που επιβάλλεται πάνω στα είδη που καταναλίσκουν οι μάζες, χαρακτηρίζεται από μεγάλη άδικία... Όσο φτωχότερο είναι ένα άτομο, τόσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο που καταβάλλει από το εισόδημά του στο Κράτος με τη μορφή έμμεσων φόρων». Από δω δεν πρέπει να βγει το συμπέρασμα ότι τους έμμεσους φόρους τους καταβάλλει το μεγάλο κεφάλαιο. Μεγάλο μέρος απ' αυτούς τους πληρώνουν οι βιοτέχνες, επαγγελματίες κλπ. Εκτός αυτού, οι οικονομικά ισχυροί έχουν τη δυνατότητα ένα μέρος από τους άμεσους φόρους να τους φορτώνουν στους εργαζόμενους, ανεβάζοντας τις τιμές των προϊόντων.

Είναι φανερό ότι τα χαμηλά εισοδήματα που δεν επαρκούν ή μόλις επαρκούν για να καλύψουν τις καταναλωτικές ανάγκες, υπόκεινται στο άκέραιο στην επιβάρυνση από την έμμεση φορολογία, ενώ τα μεγάλα, που έχουν μεγάλα περιθώρια για αποθεματοποίηση, επενδύσεις κλπ., επιβαρύνονται μονάχα εν μέρει από την φορολογία αυτή και η ποσοστιαία επιβάρυνση είναι αντιστρόφως ανάλογη με το μέγεθος των εισοδημάτων. Συνεπώς η αύξηση των φορολογικών εσόδων αποκαλύπτει ότι ο προϋπολογισμός του 1964 ιδιοποιείται ένα αξιόλογο τμήμα του εθνικού εισοδήματος, όχι με βάση τα κριτήρια του άρθρου 3 του Συντάγματος, που καθιερώνει την αρχή της ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου, αλλά με κριτήρια καθαρά ταξικά, σε βάρος των εργαζομένων, ανατρέποντας κάθε ισχυρισμό για φορολογική «δικαιοσύνη» και «υπερταξική» φορολογία. Ο προϋπολογισμός αντανάκλασε τη θέληση και φέρνει τη σφραγίδα της επιβολής των ισχυρών οικονομικών κύκλων της χώρας για να αφαιρεθεί ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματος των εργαζομένων, όχι κατώτερο από 35% της συνολικής κατανάλωσης⁽²⁾, που με τη μορφή των έμμεσων φόρων δι-οχετεύεται στα ταμεία του υποταγμένου στους ήγετικούς οικονομικούς κύκλους κρατικού μηχανισμού.

1. Ξενοφ. Ζολώτα: Νομισματική 'Ισορροπία και Οικονομική 'Ανάπτυξη, σελ. 128.

2. 'Ηλ. 'Ηλιοῦ: 'Εθνική και Δημοσία Οικονομία, σελ. 105.

Είναι φανερό ότι ο τέτοιος τρόπος απόκτησης οικονομικών μέσων από το Κράτος, που παραδιάζει την όπτιμουμ σχέση μεταξύ έμμεσων και άμεσων φόρων, δεν συντελεί στην εξασφάλιση όρων για ένα γρήγορο ρυθμό ανάπτυξης της έθνικης οικονομίας. Όταν οι έμμεσοι φόροι άπορροφούν το 11% του άκαθάριστου έθνικου προϊόντος (1963), αυτό σημαίνει έλάττωση της άγοραστικής ικανότητας των έργαζομένων, συστολή της έσωτερικης άγοράς, τροχοπέδη στη διεύρυνση του κύκλου της αναπαραγωγής, άργο και χαμηλό ρυθμό αύξησης της παραγωγής και παράλληλα βραδεία άπορρόφηση του άνεργου ένεργου πληθυσμού. Δεν είναι τυχαίο το ότι κατά την περίοδο 1956—1963, όποτε το ποσοστό του άκαθάριστου έθνικου προϊόντος που άντιστοιχούσε στους έμμέσους φόρους αύξήθηκε από 10,1% σε 11%, ή μέση έτησία αύξηση του δείκτη της βιομηχανικης παραγωγής στη χώρα μας ήταν 5,7%, έναντι 6,9% στη Γαλλία, 6,2% στη Δ. Γερμανία, 9,5% στην Ίταλία, 7% στην Πορτογαλία, 12,5% στη Γιουγκοσλαβία, 14,3% στη Βουλγαρία και 8% στην Ανατολική Γερμανία. Σ' αυτό συνετέλεσε και το ύψηλο επίπεδο επιδάρυνσης με έμμεσους φόρους, στο όποιο όφείλεται ως ένα βαθμό και ή μείωση της μέσης ροπής για κατανάλωση, γεγονός, που εκφράζεται στη σχέση μεταξύ ιδιωτικης κατανάλωσης και άκαθάριστου έθνικου προϊόντος, ίση προς 72,1% το 1963 από 77,1% το 1956⁽³⁾.

Τίθεται το έρώτημα: Ήταν δυνατή μια διαφορετική διάρθρωση στις εισροές προς το κρατικό ταμείο από τη φορολογία; Η άπάντηση είναι κατηγορηματικά καταφατική. Ύπηρχαν όλες οι ύλικές προϋποθέσεις ν' άποκατασταθεί μια διαφορετική σε βάρος των άμεσων φόρων αναλογία, με διάρθρωση τέτοια, που νά άντανακλά ταυτόχρονα και τις έπαγγελίες του κυβερνώντος κόμματος για φορολογική ανακούφιση των έργαζομένων. Ήταν δυνατή ή έλάττωση των φόρων σε ποσοστό 10% πάνω στα είδη εύρειας καταναλώσεως, στα εισαγόμενα γεωργικά μηχανήματα κ.λ.π. χωρίς τελικά νά μειωθεί το ύψος των εισπράξεων από έμμεσους φόρους σε σχέση με τις άντίστοιχες εισπράξεις του 1963, για το λόγο ότι οι μειωμένοι συντελεστές έμμεσης φορολογίας θα έφαρμόζονταν επί μεγαλυτέρου όγκου έθνικου εισοδήματος και εισαγωγών. Παράλληλα ήταν δυνατή με τη λήψη άποτελεσματικών μέτρων ή σύλληψη ένός μεγάλου μέρους φοροδιαφυγής. ή έξάλειψη των πιο σκανδαλωδών φοροπαλλαγών και ή έπιβολή των πρώτων μέτρων για αύξηση της φορολογίας στο μεγάλο κεφάλαιο. Έπακόλουθο των μέτρων αυτών θα ήταν μια αξιοσητή τροποποίηση στη διάρθρωση των φορολογικών έσόδων, που θα είχε ευεργετικό αντίκτυπο στην έθνικη οικονομία γιατί θα μετρίαζε την άνισότητα στην κατανομή του έθνικου εισοδήματος, θα όδηγοΰσε σε αύξηση των διαθεσίμων κρατικών πόρων ώστε νά μπορούν νά παίξουν ένα πιο ουσιαστικό ρόλο στον τομέα των επενδύσεων και θα όδηγοΰσε σε αυξημένη ζήτηση προϊόντων, με άποτέλεσμα την επανάληψη του κύκλου της παραγωγής σε ευρύτερη βάση.

**

Παρά την άνοδο των έσόδων από έλληνικές πηγές, ή αύξηση των προβλεπομένων έξόδων κατά 3.678 έκατ. δρχ. σε σύγκριση με το 1963, έχει ως έπακόλουθο την παραπέρα διόγκωση του έλλείμματος του ένιαίου κρατικού προϋπολογισμού (τακτικός προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων) στο επίπεδο των 4.705 έκατ. δραχμών, από 3.133 έκ. δραχμ. που ήταν τον προηγούμενο χρόνο. Το έλλειμα αυτό είναι ίσο με το 15% των προβλεπομένων έξόδων του ένιαίου προϋπολογισμού, ενώ στον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων, τον όποιο ο τακτικός προϋπολογισμός χρηματοδοτεί με ποσό της τάξεως των 1.100 έκατ. δραχμ., το άντίστοιχο έλλειμμα θα είναι ίσο με τα 2) 3 των προβλεπομένων δαπανών. Για την κάλυψη του έλλείμματος θα χρησιμοποιηθώ ένα ποσό 705 έκατ. δραχμών από το NATO και θα γίνει προσφυγή στον έσωτερικό δανεισμό για 2.276 έκατ. δρχ. και στο έξωτερικό για τα έπόμε-

3. Ε. Ζολώτα: Νομισματική Ίσορροπία και Οικονομική Ανάπτυξη, σελ. 131.

να 1.724 εκ. δρχ. Αυτό σημαίνει αύξηση του δημοσίου χρέους, που είναι ήδη αρκετά ύψηλό, κατά 4 δισεκατ. δρχ., με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις που συνεπάγεται αυτό για τη δημόσια και γενικά για την εθνική οικονομία. Με άλλα λόγια η έξυπνη ρύθμιση του δημοσίου χρέους θα απαιτήσει την αύξηση των φορολογικών βαρών. Αλλά δεν θα είναι μόνο αυτό. Η αναζήτηση πόρων στο εξωτερικό συνοδεύεται με ύψηλα επιτόκια και άλλες επιβαρύνσεις και οδηγεί σε μεγαλύτερη εξάρτηση της εθνικής οικονομίας από το ξένο κεφάλαιο. Κι αυτό δε συνιστάται σε μια σωστή διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, ιδιαίτερα όπως συμβαίνει στην περίπτωση της δικής μας, όπου η κατά κάτοικο δανειακή επιδάρυνση, ύστερα μάλιστα από το διακανονισμό του εξωτερικού δημοσίου χρέους, έχει υπερβεί κατά πολύ τα επιτρεπτά όρια. Υπήρχε άραγε κάποια άλλη διέξοδος, που χωρίς να ανατρέψει το ύψος των προβλεπόμενων εξόδων θα επέτρεπε την προσφυγή στον ξένο δανεισμό; Ασφαλώς ναί. Αλλά υπό την προϋπόθεση ότι η Κυβέρνηση θα αποφάσιζε να θέσει τέρμα στην ασυδοσία της φοροδιαφυγής και των σκανδαλωδών φοροαπαλλαγών, εξ αιτίας της οποίας η ζημία της εθνικής οικονομίας είναι πάνω από 4 δισεκ. δρχ. το χρόνο. Δεν ισχυρίζεται κανένας ότι ήταν δυνατό μέσα στο 1964 να εξαναγκαστούν οι φορείς αυτής της ανωμαλίας να παροχετεύσουν στους άγιωγους των δημοσίων ταμείων όλη τη νόμιμη και παράνομη φοροδιαφυγή. Αλλά μπορούσαν να αποσπαστούν με κατάλληλα μέτρα τουλάχιστον 2,5 δισεκ. δρχ. όποτε δεν θα ήταν αναγκαία η προσφυγή στον ξένο δανεισμό. Στη βάση αυτή ο τακτικός προϋπολογισμός και χωρίς καμιά ακόμα διατάραξη των σχέσεων που συνδέουν τα επί μέρους κονδύλια στο σκέλος των δημοσίων δαπανών, θα εξασφάλιζε μια χρηματοδότηση για τον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων τουλάχιστον στο ύψος των 3,6 δισ. δρχ. Παράλληλα αυτό θα αποτελούσε θετικό βήμα σε ό,τι αφορά τον εκδημοκρατισμό της οικονομικής ζωής και απώλεια μιας ευκαιρίας για τη διείσδυση ξένου κεφαλαίου ύψους 57 εκ. δολλ. με όλες τις επιβλαβείς συνέπειες που συνεπάγεται αυτό για την ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας.

Κάθε αμερόληπτος παρατηρητής δεν μπορεί να μην επισημαίνει στον προϋπολογισμό του 1964 ορισμένα θετικά θήματα σε ό,τι αφορά την κατανομή των δημοσίων δαπανών. Η αύξηση των εξόδων για την παιδεία κατά 860 δρχ. σε σύγκριση με τα αντίστοιχα του 1963, σε συνδυασμό με την κατάργηση των εκπαιδευτικών εισφορών, τελών κλπ. αποτελεί αξιοσημείωτη πρόοδος για την ενίσχυση ενός από τα δυναμικότερα στοιχεία που συγκροτούν την ύψοιή της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου. Το ίδιο, αν και σε μικρότερο αριθμό, μπορεί να ειπωθεί και για τις δαπάνες του τομέα Υγείας — Πρόνοια, που αυξάνουν κατά 250 εκατ. δρχ., τη διάθεση από τον τακτικό προϋπολογισμό 130 εκατ. δρχ. περισσότερο από το 1963 για την γεωργία καθώς και την αύξηση των επιδοτήσεων ή χρηματοδοτήσεων έλλειμμάτων συγκεντρώσεων γεωργικών προϊόντων κατά 318 εκατ. δρχ. Σε όλα τα σημεία αυτά υπάρχει μια ορισμένη μεταβολή σε σύγκριση με το παρελθόν, που είναι αντανάκλαση των νέων συνθηκών, που δημιουργήθηκαν στην πολιτική ζωή της χώρας και εκφράζουν κάποια τροποποίηση στην ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος προς όφελος των λαϊκών μαζών. Η μερική αυτή τροποποίηση που επιβλήθηκε από τα κάτω και συνιστά ένα πρώτο επίτευγμα που μπορεί να διευρυνθεί και να βελτιωθεί αρκετά, ακόμα και με το δοσιμένο συσχετισμό δυνάμεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν ριζική αλλαγή του τρόπου ανακατανομής του Εθνικού Εισοδήματος, που έχουν επιβάλει τα μονοπώλια στην οικονομική ζωή της χώρας. Δεν οδήγησε σε αλλαγή της φύσης, της ουσίας, του περιεχομένου, της οικονομικής πολιτικής του κράτους, όπως αυτή αντανακλάται στο σκέλος των δημοσίων δαπανών. Βασικά διατηρείται και στον προϋπολογισμό του 1964 το κυρίαρχο δικαίωμα των ξένων και ντόπιων μονοπωλίων να χρησιμοποιούν το κράτος σαν επιτροπή διαχείρισης των συμφερόντων τους. Γι' αυτό το κύριο χαρακτηριστικό των δημοσίων δαπανών είναι ο έντονος καταναλωτικός χαρακτήρας τους, με προεξάρ-

χον στοιχείο τις στρατιωτικές δαπάνες που αποτελούν και την Ἀχίλλειο πτέρνα της τρέχουσας δημοσιονομικής χρήσης.

Όταν από το σύνολο των προβλεπομένων δαπανών της τάξης των 31.239 εκατ. δρχ. προβλέπονται πληρωμές για δημόσιες επενδύσεις μόνο 6 δισ. δρχ., ήτοι το 19,2% των συνολικών εξόδων του ενιαίου προϋπολογισμού, τότε άδίαστα προκύπτει το συμπέρασμα ότι αυτός δέν έχει μετατραπεί σε αποφασιστικό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και δέν προδίδει σε μιὰ αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος. που νά επιτρέπει οικονομικό προγραμματισμό σύμφωνα με τὰ αἰτήματα των προοδευτικῶν δυνάμεων του τόπου. Σ' αὐτόν εἶναι αἰσθητή ἡ σφραγίδα τῆς ἐπιβολῆς τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, που κυριαρχοῦν στήν οικονομική ζωὴ τῆς χώρας, οἱ ὁποῖες καὶ καθόρισαν τὸ βασικὸ περιεχόμενο καὶ τις κύριες κατευθύνσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ.

••

Παρὰ μιὰ ὀρισμένη ἐλάττωση τῶν δαπανῶν τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, πού ὅμως, κατὰ 65% συμψηφίζεται μετὰ τὴν αὐξηση τῶν δαπανῶν γιὰ τὰ σώματα ἀσφαλείας, ὁ προϋπολογισμὸς φέρνει τὴν σφραγίδα τῶν μιλιταριστικῶν καὶ ψυχροπολεμικῶν κύκλων, πού ἐν ὄψει ἀνυπάρχτων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν κινδύνων ἐπιβάλλουν τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία μετὰ ὑψηλὸ ποσοστὸ γιὰ στρατιωτικὲς δαπάνες. Ἀπὸ τῆς διερεύνησης τῶν διασπάρτων στὰ ὑπουργεῖα κονδυλίων πού συνδέονται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μετὰ τὴν ἀποκαλοῦμε δαπάνες ἀμύνης, προκύπτει ἡ παρακάτω εἰκόνα (σὲ εκατ. δραχμές).

1) Ἐθνικὴ ἀμυνα ἐξ ἐλληνικῶν πόρων	2.976.000.000	4.249.000.000
2) Σώματα ἀσφαλείας (ὑπ. Ἑσ) κῶν)	1.532.000.000	1.369.000.000
3) Συντάξεις στρατιωτικὲς ἐν γένει (ὑπουργ. Οἰκονομικῶν)	813.006.000	742.411.000
4) Πολεμικὲς συντάξεις (ὑπ. Οἰκ) κῶν)	746.970.000	744.260.000
Σύνολο	6.067.976.000	6.104.671.000

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κονδύλια αὐτὰ ἀναγράφονται καὶ τὰ ἐξῆς: 705.000.000 δρχ. ἀποθεματικὸ «πρὸς ἐνίσχυσιν δαπανῶν ἀμύνης ἐκ τῆς συμβολῆς NATO», 110.000.000 δρχ. στὸ ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὑποχρεώσεις Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου» (ἐκ τῶν ὁποίων 330.000 δρχ. γιὰ δαπάνες λειτουργίας καὶ συντηρήσεως σταθμῶν τηλεπικοινωνιῶν καὶ προειδοποιήσεως NATO, 99.968.000 δρχ. γιὰ «συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ εἰς ξένας χώρας ἐκτελούμενα ἔργα τοῦ NATO μὴ κατονομαζόμενα» καὶ 9.702.000 δρχ. γιὰ «συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκτελούμενα ἔργα ΚΟΙΝΗΣ ὑποδομῆς μὴ εἰδικῶς κατονομαζόμενα»), 1.684.000 δρχ. στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ὑπὸ τὸν τίτλο «Δαπάνες συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Βορειοατλαντικὸ Σύμφωνο (NATO) γιὰ ἀπαλλοτρίωση κτημάτων» καὶ 114.000.000 δρχ. στὸ ὑπουργεῖο Συγκοινωνιῶν ὑπὸ τὸν ἴδιον τίτλο.

Συνολικὰ ὅλα τὰ κονδύλια αὐτὰ πού ὑπὸ διάφορες ἐτικέτες εἶναι καταχωρημένα στοὺς ἐπὶ μέρους προϋπολογισμοὺς τῶν ἄλλων ὑπουργείων ἀνέρχονται σὲ 937.000.000 δρχ., περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀποθεματικοῦ. Συνεπῶς τὸ γενικὸ σύνολο τῶν κάθε εἴδους κονδυλίων πού ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα συνδέονται μετὰ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ «ἀσφάλεια» ὑπερβαίνει τὸ ποσὸ τῶν 7 δισ. δρχ. καὶ ἀντιπροσωπεύει τὸ 6,1% τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ εισοδήματος. Εἶναι φανερό ὅτι μιὰ τέτοια ὑπερβολικὴ ἐπιβάρυνση μετὰ στρατιωτικὲς δαπάνες, ἀποτελεῖ θανάσιμη ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, γιατί δεσμεύει ἀξιόλογο ἔγκο ἐθνικῶν πόρων γιὰ σκοποὺς μὴ παραγωγικοὺς, πού θὰ μπορούσαν νὰ ἀποδοῦν πολὺτιμη πηγὴ ὅχι μονάχα γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν οικονομικῶν διεκδικήσεων τῶν μισθωτῶν τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ χρηματοδότηση ἐνὸς αἰσθητὰ ὑψηλότερου προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ περιπλοκὴ πού σημειώθηκε στὸ Κυπριακὸ, ἀντικειμενικὰ

πρόβαλε τήν απαίτηση για πρόσθετες στρατιωτικές δαπάνες, πέρα από το αναγκαίο επίπεδο που καθορίζονται από τις συνηθισμένες απαιτήσεις της Εθνικής Άμυνας. Άλλα ή ρεαλιστική και νηφάλια εκτίμηση της κενικώτερης κατάστασης και ειδικώτερων των συνθηκών στα Βαλκάνια, όπου μάλιστα σημειώθηκε τελευταία μια δρισμαμένη ύφεση, σε συνδυασμό με τα δεδομένα άλλων χωρών του ΝΑΤΟ, θα έκανε δυνατό τον περιορισμό των στρατιωτικών δαπανών σε τρόπο που να μη υπερβεί ο συνολικός όγκος το 3,5 — 4% του εθνικού εισοδήματος. Όμως, οι απόπειρες που εκδηλώθηκαν προς τήν κατεύθυνση αυτή για μια περικοπή μικρότερων διαστάσεων απέτυχαν και τελικά επιβλήθηκε ή θέληση των κύκλων που αντιστρατεύονται τήν ιδέα της ειρηνικής συνύπαρξης και προσδοκούν κέρδη από τήν εκτέλεση πολεμικών παραγγελιών.

Ο προϋπολογισμός, για το λόγο ότι κυριαρχείται από ύψηλο ποσοστό στρατιωτικών δαπανών και δεν αποδεσμεύει προς όφελός του τους έσωτερικούς πόρους, που θα μπορούσαν να αποληφθούν από τήν άντληση του μεγαλύτερου όγκου της νόμιμης και παράνομης φοροδιαφυγής, δεν καλύπτει παρά κατά ένα μικρό μόνο μέρος (γενική αύξηση 5% του βασικού μισθού των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων κλπ.) τις ανάγκες για τήν αύξηση των αποδοχών των μισθωτών του κράτους. Το σύνολο των πιστώσεων για τους εν ενεργεία δημοσίους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους ανέρχεται σε 12.420 εκ. δρχ. και απορροφάει το 51,60% των συνολικών εξόδων του τακτικού προϋπολογισμού. Η αναδιανομή που συντελείται με τή διαδικασία του προϋπολογισμού, δε βρίσκει σε άρμονία με το γενικό αίτημα για μια κάπως ουσιαστική βελτίωση του μεριδίου των δημοσίων υπαλλήλων στη διανομή του Εθνικού Εισοδήματος και είναι διαπιστωμένη από το πνεύμα της αποτροπής πληθωριστικών πιέσεων που δόθηκαν θα προκαλούσε ή ικανοποίηση στο άκέραιο των μισθολογικών αιτημάτων. Άλλα τέτοιος κίνδυνος στην προκειμένη περίπτωση δεν προκύπτει από τις αυξήσεις που διεκδικούν οι μισθωτοί του δημοσίου, αλλά από τις υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες που έχουν κατ' έξοχήν αντιπαραγωγικό χαρακτήρα. Έξ άλλου μια δρισμαμένη συμπίεση των στρατιωτικών δαπανών που θα συμψηφίζόταν στα κονδύλια για τις άμοιρες των δημοσίων υπαλλήλων και θα εύθυγραμμίζονταν με τα δίκαια αιτήματά τους, δεν θα είχε καμιά ποσοτική επίδραση στα συνολικά έξοδα του προϋπολογισμού, πράγμα που μπορεί να προκαλέσει πληθωριστικά φαινόμενα. Αν αυτό γίνονταν θα προέκυπτε αύξηση της ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών και κατ' αναλογία διεύρυνση της προσφοράς τους από τους αντίστοιχους κλάδους της οικονομίας. Όμως αυτό δεν έγινε.

Ο προϋπολογισμός των δημοσίων επενδύσεων προβλέπει πιστώσεις 7 δισ. δρχ. και πληρωμές 6 δισ. δρχ. Έτσι δεν απομακρύνεται αίσθητά από το επίπεδο του 1963 και υπάρχει κίνδυνος να μη εκτελεσθεί ούτε και το προβλεπόμενο ύψος των 6 δισ. δρχ. εξ αιτίας της κακής κληρονομιάς, από τήν έλλειψη μελετών, της βραδύτητας σε ότι αφορά τις θεσμικές προσαρμογές και τή δημιουργία νέων φορέων και της πιθανότητας να μη καλυφθεί στο άκέραιο το έλλειμμα των 4 δισ. δρχ. Αυτά όλα σημαίνουν ότι ή ροή κεφαλαίων από τή δημόσιο ταμείο για επενδύσεις στους διάφορους τομείς της εθνικής οικονομίας δεν είναι επαρκής σε σχέση με τις απαιτήσεις για επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης του Εθνικού Εισοδήματος και βρίσκεται σε σοβαρή δυσαναλογία σε σχέση με το σύνολο των εξόδων του ενιαίου κρατικού προϋπολογισμού. Έξ αιτίας αυτής της, περιορισμένων διαστάσεων, ροής χρηματικών μέσων για κρατικές επενδύσεις, μειώνεται και τή ειδική βάρη της παρέμβασης «από τα πάνω» στη συνολική επενδυτική δραστηριότητα των οποιασδήποτε προέλευσης κεφαλαίων. Άλλα αυτό είναι ή μια πλευρά των δημοσίων επενδύσεων, ή ποσοτική πλευρά. Η άλλη είναι ή ποιοτική πλευρά, που ταυτίζεται με το συσχετισμό των διαφόρων εισροών κεφαλαίου του δημοσίου στους τομείς της εθνικής οικονομίας και μάλιστα

δίνει τή διαρθρωτική εικόνα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων. Ἡ ἀνάλυση αὐτῶν τῶν ἐπενδύσεων κατὰ τομεῖς δείχνει ὅτι τὸ 32% περίπου ἀπὸ αὐτές θὰ ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ τὸν τομέα τῶν συγκοινωνιῶν, τὸ 26,55% ἀπὸ τὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ μόνο τὸ 8,4% ἀπὸ τὸν τομέα τῆς βιομηχανίας, βιοτεχνίας καὶ ἐνέργειας.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι αὕτη ἡ ἀναλογία συνιστᾷ **OPTIMUM** σχέση για τὴν μεγιστοποίηση τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων, ὅτι ὁ τέτοιος προγραμματισμὸς στὴ διάρθρωσή τους ἐξασφαλίζει τὴν καλύτερη συμβολή τοῦ κράτους στὴν ὅλη υπόθεση τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης; Ὅτι ἡ ἐπιλογή τοῦ μοντέλου τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων δείχνει τὸν οἰκονομικὸ ὀρθολογισμό, ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ὠφέλεια τῆς οἰκονομίας; Νομίζουμε ὅχι. Καὶ μόνο τὸ γεγονός ὅτι ἡ ποσοτικὴ σχέση μεταξὺ ὄγκου ἐπενδύσεων γιὰ τὴ βιομηχανία - βιοτεχνία - ἐνέργεια καὶ ἀντίστοιχου ὄγκου γιὰ τὶς συγκοινωνίες ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀναλογία 1:4 περίπου, αὐτὸ καὶ μόνο δείχνει ὅτι δὲν ἐξασφαλίστηκε ὁ καλύτερος συνδυασμὸς στὴν κατανομή τῶν ἐπενδύσεων ἀνάμεσα στοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας. Ὁ πιὸ ζωτικὸς τομέας ποὺ εἶναι ἡ βιομηχανία, παραγνωρίζεται. Αὐτὸ δὲν εἶναι τυχαῖο. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπικράτησης τῆς θέλησης τῶν ξένων καὶ ντόπιων μονοπωλίων ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ περιορίσουν σημαντικὰ τὸ ρόλο τοῦ κράτους σὲ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴ δραστήρια παρέμβασή του στὴν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας. Σ' αὐτὸ ἀντιτάσσεται ἰδιαίτερα ἡ νεοφιλελεύθερη σχολή τοῦ "Ερχαρτ, ποὺ εἶναι κατὰ τῆς δημιουργίας κρατικῶν βιομηχανικῶν μονάδων καὶ τὸ ρόλο τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων τὸν περιορίζει στὰ λεγόμενα ἔργα ὑποδομῆς. Ἀπὸ τὴν ἀπόψη αὕτη εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὰ ἔργα ποὺ χρηματοδοτεῖ διὰ μέσου τῶν ἐπενδύσεων ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς στὸν τομέα τῶν συγκοινωνιῶν, θὰ ἀπορροφήσουν τὸ 1)3 περίπου τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων. Καὶ ὅταν πάρει κανεὶς ὑπ' ὄψη ὅτι γιὰ τὴ χρηματοδότηση τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων προβλέπονται δάνεια ἀπὸ τὴν ΕΟΚ, 300 ἐκ. δρχ. ἀπὸ τὸ Κοινότασιον καὶ μὲ τὴ διαδικασία τῶν διμερῶν συμφωνιῶν 660 ἐκ. δρχ., ἀπὸ τὴν Ἰταλία 120 ἐκ. δρχ., καὶ ἄλλα ἀκόμα 400 ἐκ. δρχ. ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ, τότε δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ πόσο θὰ θελήσουν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὶς παραγγελίες κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προβλεπομένων τεχνικῶν ἔργων, τὰ μονοπώλια.

Βέβαια, ἀκόμα καὶ στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς διάρθρωσης τῶν ἐπενδύσεων, ποὺ δὲν ἀντανακλᾷ σωστὰ τὶς ἀπαιτήσεις γιὰ πιὸ ἀποτελεσματικὴ παρέμβαση τοῦ Κράτους στὴ διαδικασία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, ὑπάρχουν ὀρισμένα στοιχεῖα, ὅπως ὁ διπλασιασμὸς τῶν προβλεπομένων δαπανῶν γιὰ ἐργασίες μελετῶν, ἡ διάθεση μεγαλύτερων πιστώσεων γιὰ ἔργα ἐπαρχιακῆς ὁδοποιΐας κλπ., ποὺ δείχνουν κάποια πρόοδο σὲ σχέση μὲ ὅ,τι συνέβαινε στὸ παρελθόν, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν ἀναιροῦν τὸ βασικὸ στοιχεῖο, ὅτι τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων χαρακτηρίζεται ἀπὸ ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ ἀνεπάρκεια καὶ ἐκφράζει τὴ θέληση τοῦ ξένου κεφαλαίου καὶ τῆς συνεργαζόμενης μ' αὐτὸ ντόπιας χρηματιστικῆς ὀλιγαρχίας, νὰ μειωθεῖ στὸ ἐλάχιστο ὁ ρόλος τῆς κρατικῆς παρέμβασης σὲ ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὴ δημιουργία μεγάλων βιομηχανιῶν, ποὺ δὲν ἀνήκουν στὸ ἰδιωτικὸ κεφάλαιο.

Ἀπὸ ὅλη τὴν προηγούμενη ἀνάλυση προκύπτει ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1964 παρὰ μιὰ ὀρισμένη πρόοδο ποὺ ἐμφανίζει σὲ σχέση μὲ τὸν ἀντίστοιχο τοῦ προηγούμενου χρόνου, ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἐνὸς ταξικοῦ, ἐλλειμματικοῦ καὶ καταναλωτικοῦ προϋπολογισμοῦ. Δὲν βρίσκειται σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὸ ἐθνικὸ αἶτημα γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ δὲν ἀντανακλᾷ τὴν ἀνάγκη γιὰ μετατροπὴ του σὲ ὄργανο ἀποφασιστικῆς παρέμβασης γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς ἐκβιομηχάνισης. Ἡ ἀναδιανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ποὺ πραγματοποιεῖ δὲν ἐκφράζει οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ σὲ σχέση μὲ τὸ παρελθόν, ἂν καὶ περικλείει θετικὰ στοιχεῖα πρὸς μιὰ κατεύθυνση, ποὺ ἐπέδωξαν οἱ προοδευτικὲς δυνάμεις τοῦ τόπου.